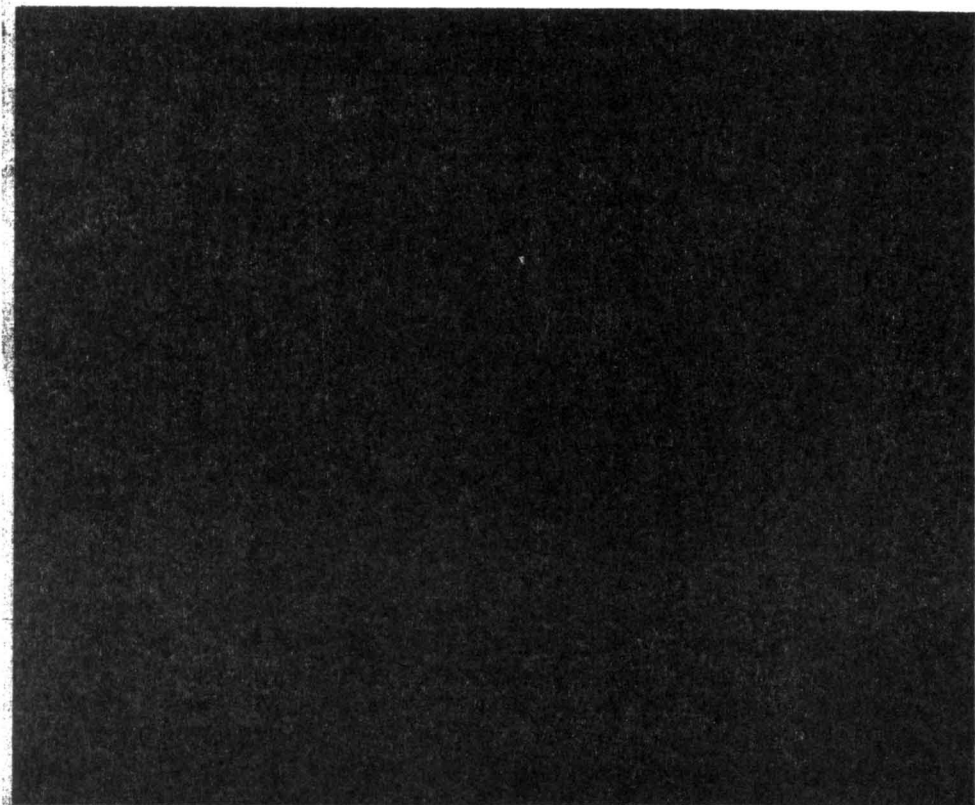

PROTI ALKOHOLICKÝ OBZOR

5

ROČNÍK
VIII.
CENA
5 Kčs

73

**PSYCHOPATOLÓGIA TOXIKOMÁNIE
PRCHAVÝMI LÁTKAMI***

J. MEDVECKÝ, E. MEDVECKÁ

*Psychiatrická klinika Lek. fak. UPJŠ Košice,
prednosta: doc. MUDr. J. Medvecký, CSc.*

Toxikománia progresívne stúpa u mladej populácie, pravda, v posledných rokoch zvyšuje sa počet mladých ľudí, ktorí inhalujú prchavé látky. Táto neradosná realita mobilizuje široký okruh odborníkov k pohotovým protiakciám. Januszkiewicz – Grablas (1) sa zmieňuje o značnom rozšírení v severnom Poľsku, kde predtým bola táto toxikománia iba sporadická. Podobná situácia podľa Goldberga je aj vo Švédsku. Nemáme presnejší počet zistených toxikomanov vo Východoslovenskom kraji. Väčšina nevyhľadáva zdravotnícke zariadenia a iba časť sa dostáva do evidencie Verejnej bezpečnosti v súvislosti s kriminálnym konaním. Myslíme, že by bola prospešná užšia spolupráca so ZNB pri rešpektovaní lekárskeho tajomstva. V správe sa pokúšame analyzovať psychopatologické príznaky podmienené inhaláciou prchavých látok.

V sledovanej skupine je 20 mladých pacientov s priemerným vekom 16 rokov, ktorí boli hospitalizovaní na psychiatrických oddeleniach Východo-

PROTIALKOHOLICKÝ OBZOR 5/73-VIII

*) Prednesené dňa 5. 4. 1973 na sympóziu Toxikománia mladistvých, usporiadanej sekciou dorastových lekárov SLS vo Vrátnej doline.

J. MEDVECKÝ, E. MEDVECKÁ / PSYCHOPATOLÓGIA TOXIKOMÁNIE PRCHAVÝMI LÁTKAMI

doslovenského kraja. Uvedomujeme si, že je to iba malá vzorka z veľkého počtu mladých toxikomanov prchavými látkami. Časť pacientov hospitalizovali pre vážne suicidálne pokusy psychofarmakami v priebehu inhalácie prchavými látkami, iných pre manifestnú intoxikačnú psychotickú epizódu. Podľa zamestnania 70 % pacientov boli učni strojárskych odvetví, 30 % stredoškólači z priemyselných škôl a gymnázií. Naši pacienti inhalovali v pivničných priestoroch obytných a školských budov, v súkromných bytoch alebo oddeleniach železničných vagónov za cesty do škôl. Pivničné priestory si barovo prispôbovali a inhalovali v 5 až 10-členných miešaných skupinách a konzumovali liehoviny. V štádiu excitovanosti inhalácie presahovalo ich správanie normy bežných spoločenských zvyklostí. Všetci sa zaviazali na prísne mlčanie pod hrozbou represálií členov skupiny. Do skupiny sa schádzali mladí z rôznych sídlisk mesta. Niektorí pacienti sa javili spoločensky neadaptívni s hypoparanooidnými črtami osobnosti. Izolovali sa od skupín a inhalovali solitárne. Z prchavých látok bol najobľúbenejší trichlóretylén (Čikuli), toluén a iné tukové rozpúšťadlá.

Rodinné prostredie sledovanej skupiny charakterizujeme ako defektné, a to buď pre hrubé výchovné chyby, nadmernú autoritatívnosť, alebo pre neúmerne zhovievavý, ochranársky postoj, alkoholizmus a kriminalitu niektorého z rodičov. nedostatok identifikácie syna v otcovi, potláčanie postavenia dieťaťa v rodine. Za dôležitý faktor považujeme nedostatok identifikácie syna v otcovi a odmietanie účasti mladistvého pri formovaní rodinného prostredia. V referovanej skupine pacientov sme nezistili príznaky perinatálnej encefalopatie s psychickými deviáciami, ani iné závažnejšie ochorenia a traumy.

Intelektová kapacita pacientov zisťovaná testovými metódami bola v pásme priemeru a podpriemeru. Čo sa týka školskej dochádzky, niektorí prerušili učňovský pomer a boli bez práce podporovaní rodičmi. príčinou zhoršenia prospechu dobrých žiakov bola účasť v skupinách. Táto zmena u dobre prosperujúcich žiakov nezbudila pozornosť rodičov a pedagógov, a zhoršenie prospechu sa snažili pripisovať náročnosti učebnej osnovy, pubertálnymi krízami a pod.

Klinická symptomatológia po inhalácii prchavými látkami bola polymorfná.

Z vegetatívnych príznakov dominovali dyssomnie, pulzová labilita so sklonom ku tachykardiám, hyperhydróze, návaly teploty do tváre, sčervenenie a pálenie spojiviek. Pacienti mali suchosť v ústach, korzetové zvieranie hrudníka, vertiginózne stavy s pocitom „končatín bez kostí“. Inhalácia prchavých látok preládila náladu do hypománie. Hypomanická nálada u niektorých sa vystupňovala až do psychomotorickej excitovanosti. Nezistili sme náladu depresívnu alebo dysforickú. Agresívne prejavy verbálne alebo brachiálne sme nezistili.

J. MEDVECKÝ, E. MEDVECKÁ / PSYCHOPATOLÓGIA TOXIKOMÁNIE PRCHAVÝMI LÁTKAMI

Najviac bolo alternované vnímanie reality. Niektorí po inhalácii videli obrátený svet s „čudnými“ vecami, fantastickými predstavami a plánmi. Jeden pacient tvrdil, že v hlave má presnú a veľmi živú predstavu cesty do Japonska. Jeho predstavy až vizuálnej živosti sa rýchlo striedali s nápadmi. Iný pacient percipoval stĺp elektrického osvetlenia ako priateľa, bozkával ho a objímal. Niekedy sa zasa videl v družnom rozhovore v okruhu priateľov. Mnohí po inhalácii udávali anestézu celého tela so strnulými pohybmi. Niektorí si všimli po inhalácii zvýšenie vigily pozornosti a zlepšenú schopnosť koncentrácie. Pacient po niekoľkých inhaláciách „počul“ vdychy v hlave. Vlastné slová mu zneli ako ozvena prichádzajúca zďaleka. Pred očami sa mu premietali v rýchlom slede životné zážitky, alebo obrazy deformovaných zvierat s volskými hlavami, niekedy aj ľudským telom. Niektorí halucinovali strašidelné obludné zvieratá. Na dlážke sa im premietali pestré geometrické obrazce orientálnych farieb. Udávali aj padanie stien a vystupovanie duchov, alebo posmrtných bledých príšer. Často halucinovali liliputánov s krídlami, potkanov, alebo časti horných končatín. Táto halucinatórna aktivita bola podobná halucináciám pri alkoholických psychózach. Niektorí ľudia im pripadali ako osoby z ďalekých vesmírnych planét. Učeň – opravár chladničiek inhaloval pred obrazom speváckej skupiny Rolling Stones. Tváre spevákov nadobudli živý výraz, rytmicky pohybovali telom a interpretáciu piesní počul v slovenčine. Zaznamenali sme ilúzie, keď chorý v nerovnosti steny vnímal „slidiace oko“.

Derealizačné zážitky sa prejavovali prežívaním nekonečných dialok a opustenosti vo vysokých bralách, unášaním zo sveta do neznámych končín a v nekonečnom mŕtvom tichu. Všetky obrazy mali fantastické formy a bohatú farebnosť hlavne teplých tónov. Žiak priemyselnej školy si inhaláciou privodil stav, v ktorom pred ním defilovali nejasné kontúry postáv rodinných príslušníkov. Viedol s nimi bezdôvodnú prudkú výmenu názorov s hrubými nadávkami. Vyhrážal sa samovraždou, hoci v normálnom stave nemal takéto úmysly.

Okrem paranoidity sme nezistili iné vážnejšie poruchy myslenia.

Z klinických pozorovaní možno usudzovať, že prchavé látky, najmä trichlóretylén, evokujú zrakové a sluchové halucinácie, ilúzie, derealizácie s prechodnými poruchami auto- i allopsychickej orientácie, patologickú náladu, paranoidnú percepciu.

Všetci sledovaní pacienti inhalovali v priemere jeden rok. Nemožno sa vyjadriť o vplyvoch chronického inhalovania na integritu osobnosti, intelekt, emocionalitu, vnímanie a pamäťové funkcie.

Psychologické vyšetrenie osobnosti podľa MMPI svedčilo pre psychopatickú osobnosť. V emocionálnej sfére bola zjavná iritabilita a túžba po emocionálnych zážitkoch.

J. MEDVECKÝ, E. MEDVECKÁ / PSYCHOPATOLÓGIA TOXIKOMÁNIE PRCHAVÝMI LÁTKAMI

Abstinenčný syndróm sa javil hlavne anxióznou tenziou, dysfóriou, bezperspektívnym hodnotením života a subjektívne prežívanou psychickou insuficienciou.

Z rozboru niektorých príčinných faktorov toxikománie u sledovanej skupiny je zjavný protest proti konformite a životnému štýlu našej spoločnosti, únikové tendencie zo všednosti života, eliminovanie dysfórie skratkovou cestou. Je tu aj snaha po emocionálnom preladení, zvedavosť a túžba po dobrodružstve. Tieto zistenia sú zhodné s údajmi v písomníctve.

Negatívny účinok môžu mať aj vplyvy súčasnosti, a to požiadavky na zvýšený výkon v pretechnizovanej spoločnosti s nárokmi na prispôsobivosť, predčasná somatosexuálna zrelosť pri predĺženej hmotnej a psychickej závislosti od rodiny. Zdá sa nám, že mnohokrát aj tlač nevhodne, romanticky a nerealisticky popisovala príznaky inhalácie – „fetovanie“. Niektorí, ako udávali, začali „fetovať“ po prečítaní článkov z časopisu „Mladý svet“.

Priebeh psychopatologických syndrémov excitačného druhu bol u niektorých pacientov frustný a po vynechaní látok sa stav normalizoval. U niekoľkých pacientov mal klinický priebeh intoxikácie príznaky plne rozvinutej toxikkej psychózy. O týchto chorých sme zistili premorbidne psychopaticky stigmatizovanú osobnosť s patologickou väzbou na vyvolenú prchavú látku a závažnú rodinnú príťaž. Treba pripomenúť, že po prerušení inhalácie prchavých látok pretrvávali bezfarebné scénické komplexy. Z bežných laboratórnych vyšetrení sme zaznamenali u niekoľkých chorých zvýšené hodnoty SGPT a SGOT.

Liečebne sme aplikovali detoxikáciu, psychoterapiu s racionalizačnými snahami. Resocializácia je dlhodobý proces, pretože pacient terapeutické zásahy prijíma s paranoidným postojom a má snahy k reparatívnym mechanizmom správania. U niektorých pacientov sme skúšali averzívnu terapiu apomorfínom.

Úlohou tejto správy bolo zachytiť psychopatologickú reakciu na prchavé látky. Nedávali sme si úlohu zamerať pozornosť na psychopatológiu väzby na noxu. Na základe klinickej empirie závislosť od inhalácie nie je determinovaná iba prchavými látkami, ale podstatná sa zdá štrukturálna stránka osobnosti. Kielholz (2) uvádza trias: noxa, osobnosť, sociálne milieu. Toxikománia mladistvých v pomere k alkoholizmu má väčšie sociálne následky pre osobnosť, lebo ju zasahuje v čase, keď ešte nezískala svoju sociálnu zrelosť a ekonomickú samostatnosť. Šíri sa epidemicky a v blízkej budúcnosti si bude vyžadovať interdisciplinárne prístupy.

Súhrn

Autori opísali 20 mladistvých toxikomanov s návykom na inhaláciu toluénu a trichlóretylénu. Všetci boli hospitalizovaní na psychiatrických odde-

J. MEDVECKÝ, E. MEDVECKÁ / PSYCHOPATOLÓGIA TOXIKOMÁNIE PRCHAVÝMI LÁTKAMI

leniach Východoslovenského kraja, najmä pre suicidálny pokus. Zriedkavejší bol vznik intoxikačnej psychózy.

Väčšina chorých vyrastala v disharmonickom rodinnom prostredí, mala psychopatické črty osobnosti, podpriemerný intelekt. Inhalácia bola motivovaná hlavne euforizačným účinkom chemikálie a zvláštnosťou zážitku. Abstinénčné príznaky neboli výrazné, prevažovali dysfóriá a anxiety.

Z psychopatologických príznakov v akútnej otrave dominujú poruchy vnímania a poruchy nálady.

Zatiaľ nemožno uviesť psychopatologické zmeny ako následky chronickej intoxikácie, avšak u všetkých mladistvých došlo k zvýrazneniu porúch správania sa (sociability).

V súlade s literárnymi údajmi autori upozorňujú na nebezpečenstvo rozšírenia tohto druhu toxikománie najmä u mladých ľudí.

L i t e r a t ú r a

1. Januszkiewicz-Grabias, A. Szlabowicz, J.: *Problém narkománii trójchloetylenowej na podstawie obserwowanych przypadków.* *Psychiatria polska*, 4, 1970, 4, s. 95 – 399.
2. Kielholz, P.: *Definition und Ätiologie der Drogenabhängigkeit.* *Bulletin der Schweiz. Akademie der Medizinischen Wissenschaften*, vol. 27, 1971, 1/2, s. 7 – 14.
3. Medvecký, J., Szuttonová, K., Medvecká, E.: *Neobvyklé spôsoby narkománie u mladistvých.* *Protialkohol Obz*, 7, 1972, 1, s. 13 – 17.
4. Pogády, J., Wiedermann, V., Tibenský, S.: *Psychopatológia a patogenéza tzv. „závislosti na droge“.* *Čs Psychiat*, 68, 1972, 2, s. 117 – 122.
6. Vojtík, V.: *Problematicke toxikomanie pražské mládeže.* *Čs Psychiat*, 68, 1972, s. 204 – 213.

Do redakcie prišlo dňa 7. 5. 1973

*Adresa autora: doc. MUDr. J. Medvecký, CSc., Košice, Psychiatrická klinika
Nám. Osloboditeľov 18*